

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور

۲۰. بودجه شرکت‌ها (بنگاه‌های) دولتی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات از جمله بخش‌های سودده به‌شمار می‌رود که بخش خصوصی رغبت سرمایه‌گذاری در این بخش را دارد. با این وجود فعالیت بخش دولتی در حوزه فناوری اطلاعات از سال‌های گذشته به‌منظور انجام وظایف حاکمیتی دولت و یا با توجه به محدودیت‌های ایجاد شده برای بخش خصوصی که ناشی از ایجاد برخی انحصارات دولتی در این نوع فعالیت‌ها بود، شکل گرفته است. بخش دولتی در اغلب کشورهای پیشرو صرفاً پیشبرد فعالیت‌های خطرپذیر و سطح بالا که بخش خصوصی رغبت کمتری به حضور در آن دارد، را عهده‌دار می‌شود و این امر را نه با تصدی شرکت‌های دولتی، بلکه با حمایت از بخش خصوصی و تشویق این بخش به سرمایه‌گذاری در این امور به انجام می‌رساند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از شرکت‌های دولتی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات مسئول انجام فعالیت‌هایی هستند که بخش خصوصی کشور رغبت زیادی برای انجام آنها را دارد و عملکرد بهتری نیز می‌تواند داشته باشند.^۱ در این گزارش با بررسی وضعیت شرکت‌های دولتی فعال در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات از جنبه حوزه فعالیت و عملکرد مالی این شرکت‌ها در لایحه بودجه به ارائه پیشنهادها پرداخته می‌شود.

حوزه فعالیت شرکت‌های دولتی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

در سومین پیوست لایحه بودجه سال ۱۳۹۴، تعداد ۱۴ بنگاه دولتی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات ذکر شده‌اند که از آن میان، یک بنگاه به نام «مرکز گسترش فناوری اطلاعات» (موضوع بند «ک» تبصره «۳»، با شماره طبقه‌بندی ۲۳۴۸۴۰) بنا بود در سال ۱۳۹۳ به بخش خصوصی واگذار شود که هنوز واگذار نشده و واگذاری آن به سال ۱۳۹۴ موکول شده است. این ۱۴ بنگاه را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد:

- در دسته اول، ۵ بنگاه در بخش صنعت تولید تجهیزات فناوری اطلاعات و ارتباطات فعالیت می‌کنند که عبارتند از: شرکت سهامی صنایع الکترونیک ایران، شرکت سهامی صنایع قطعات الکترونیک، شرکت سهامی مرکز تحقیق و تولید وسایل الکترونیک، شرکت سهامی صنایع الکترونیک شیراز، شرکت سهامی صنایع مخابراتی صایران.

- در دسته دوم، ۹ بنگاه در بخش خدمات و کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات فعالیت می‌کنند که عبارتند از: شرکت سهامی ایزایران، شرکت سهامی پست جمهوری اسلامی ایران، شرکت سهامی خدمات هوایی پست و مخابرات پیام، شرکت سهامی ارتباطات زیرساخت، شرکت پست‌بانک، شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک، شرکت سهامی انستیتو ایزایران، سازمان فناوری اطلاعات ایران و مرکز گسترش فناوری اطلاعات. جدول ۱ (نگاشت بنگاه - حوزه فعالیت) تنوع حوزه‌های فعالیت این ۱۴ شرکت را نشان می‌دهد.

معاونت پژوهش‌های
زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات ارتباطات
و فناوری‌های نوین

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:
۲۸۰۱۴۰۶۹

تاریخ انتشار:
۱۳۹۳/۹/۲۹

۱. رجوع شود به گزارش بررسی وضعیت صنعت تجهیزات مخابرات در ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره ۱۰۷۷۰، ۱۳۹۰.

جدول ۱. نگاهت بنگاه - حوزه فعالیت

ردیف	شرکت‌ها	تنوع حوزه فعالیت
۱	شرکت سهامی ارتباطات زیرساخت	ارتباطات بین شهری و بین‌المللی، عمده‌فروشی پهنای باند
۲	شرکت دولتی پست‌بانک	بانکداری
۳	مرکز گسترش فناوری اطلاعات (مگفا)	تولید و توزیع محتوا (پیامک)
۴	شرکت سهامی صنایع الکترونیکی شیراز	تولید سخت‌افزار
۵	شرکت سهامی صنایع مخابراتی صایران	تولید سخت‌افزار
۶	شرکت سهامی ایزایران	آموزش مهارت‌های فاوا
۷	انستیتو ایزایران	طراحی وبگاه، پورتال، میزبانی و خدمات ADSL
۸	شرکت سهامی صنایع الکترونیکی ایران	تولید سخت‌افزار و نرم‌افزار
۹	صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیکی (مادر تخصصی)	ارائه پشتیبانی و کمک‌های مالی
۱۰	شرکت سهامی صنایع قطعات الکترونیکی	قطعه‌سازی
۱۱	شرکت سهامی مرکز تحقیق و تولید وسایل الکترونیکی	تحقیق و ساخت نمونه
۱۲	شرکت سهامی پست جمهوری اسلامی ایران	ارتباطات پستی
۱۳	سازمان فناوری اطلاعات ایران	شبکه‌سازی ملی اطلاعات، ارائه خدمات و کاربردهای فاوا
۱۴	شرکت سهامی خدمات هوایی پست و مخابرات- پیام	حمل‌ونقل هوایی و خدمات فرودگاهی

براساس اطلاعات جدول ۱ بسیاری از شرکت‌های دولتی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در حوزه‌های غیرحاکمیتی و تصدیگرانه فعالیت می‌کنند، برخی دیگر از این شرکت‌ها که شأن تأسیس آنها وجه حاکمیتی می‌باشد، در سال‌های اخیر به برخی امور تصدیگرانه روی آورده‌اند و به نوعی رقیب بخش خصوصی شده‌اند و حتی ارائه برخی خدمات همچون فروش پهنای باند، ارائه خدمات میزبانی و طراحی وبسایت و خدمات ADSL را برعهده دارند.

عملکرد مالی شرکت‌های دولتی حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات

در ادامه ۱۴ شرکت دولتی فعال در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات که در بخش قبل به آنها اشاره شد را از منظر عملکرد مالی مورد بررسی قرار می‌دهیم. وضعیت کلی عملکرد مالی، شرکت‌های دولتی بخش فناوری اطلاعات و ارتباطات در جدول ۲ به نمایش درآمده است.

جدول ۲. رتبه‌بندی بنگاه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات نسبت به سود پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۳۹۴

(میلیون ریال)

درصد رشد سود ۱۳۹۴-۱۳۹۳	قانون بودجه ۱۳۹۳	حساب‌های جاری بودجه سال ۱۳۹۴			نام شرکت	شماره طبقه‌بندی	ردیف
		۵۰ درصد سود ویژه	هزینه	درآمد			
	۵۰ درصد سود ویژه						
۵۱	۱,۴۰۳,۷۶۵	۲,۱۱۵,۷۰۶	۱۲,۷۶۸,۵۸۹	۱۷,۰۰۰,۰۰۰	شرکت سهامی ارتباطات زیرساخت	۲۸۳۳۰۰	۱
-۵۰	۱۵۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	۷,۴۵۸,۷۰۵	۷,۶۰۸,۷۰۵	شرکت دولتی پست‌بانک	۲۸۳۹۰۰	۲
۰	۰	۲۸,۸۹۲	۰	۰	مرکز گسترش فناوری اطلاعات*	۲۳۴۸۴۰	۳
۲۹۹	۵,۱۱۴	۲۰,۳۹۹	۲,۳۵۶,۲۰۲	۲,۳۹۷,۰۰۰	شرکت سهامی صنایع الکترونیکی شیراز	۲۹۴۳۹۰	۴
۹۵	۲,۷۷۷	۵,۴۲۰	۲,۴۴۶,۱۶۱	۲,۴۵۷,۰۰۰	شرکت سهامی صنایع مخابراتی صایران	۲۹۴۴۰۰	۵
۱۷	۲,۹۱۵	۳,۴۰۱	۱,۹۷۸,۱۹۸	۱,۹۸۵,۰۰۰	شرکت سهامی ایز ایران	۲۷۰۰۰۰	۶
۴۹	۲,۲۷۲	۳,۳۷۹	۷۱۴,۲۴۳	۷۲۱,۰۰۰	شرکت سهامی انستیتو ایز ایران	۲۹۵۰۹۰	۷
۹۳	۱,۵۵۹	۳,۰۰۸	۱,۳۴۹,۹۰۸	۱,۳۵۵,۹۲۳	شرکت سهامی صنایع الکترونیکی ایران	۲۵۴۰۰۰	۸
-۳۱	۴,۰۷۲	۲,۸۰۵	۴۴,۱۷۷	۴۹,۷۸۷	صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیکی شرکت مادر تخصصی	۲۹۳۲۱۰	۹
۱۱	۲,۴۷۲	۲,۷۴۷	۹۳۰,۵۰۶	۹۳۶,۰۰۰	شرکت سهامی صنایع قطعات الکترونیکی	۲۵۴۱۰۰	۱۰
۰	۲,۲۰۰	۲,۲۰۰	۲۹۵,۶۰۰	۳۰۰,۰۰۰	شرکت سهامی مرکز تحقیق و تولید وسایل الکترونیکی	۲۸۳۶۰۰	۱۱
۰	۰	۰	۸,۰۰۰,۰۰۰	۸,۰۰۰,۰۰۰	شرکت سهامی پست جمهوری اسلامی ایران	۲۸۳۱۰۰	۱۲
۰	۰	۰	۱۳۸,۹۳۵	۱۳۸,۹۳۵	شرکت سهامی خدمات هوایی پست و مخابرات - پیام	۲۸۳۱۱۰	۱۳
۰	۰	۰	۶۶۲,۲۰۰	۶۶۲,۲۰۰	سازمان فناوری اطلاعات	۲۸۳۴۰۰	۱۴
۴۳	۱,۵۷۷,۱۴۶	۲,۲۶۲,۹۵۷	۳۹,۱۴۳,۴۲۴	۴۳,۶۱۱,۵۵۰	جمع		

مأخذ: پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۳۹۴.

* این شرکت در سال ۱۳۹۴ واگذار می‌شود.

همان‌طور که از جدول ۲ برمی‌آید، مجموع ۵۰ درصد سود ویژه که این شرکت‌ها به دولت می‌پردازند رقم ۱,۵۷۷,۱۴۶ میلیون ریال است که این رقم نسبت به سال گذشته ۴۳ درصد افزایش داشته است. بیشترین سود پیش‌بینی شده در لایحه بودجه، همچون سالیان پیش، مربوط به شرکت ارتباطات زیرساخت است. مرکز گسترش فناوری اطلاعات دارای رتبه دوم و شرکت دولتی پست‌بانک و شرکت سهامی صنایع الکترونیکی شیراز همچون سال پیش، به ترتیب دارای رتبه سوم و چهارم هستند.

نتیجه‌گیری

بسیاری از شرکت‌های دولتی فعال در بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات، در حوزه‌هایی فعالیت دارند که غیرحاکمیتی بوده و یا بخش خصوصی هم‌اکنون در آنها فعال است و به نوعی رقیب بخش خصوصی به حساب می‌آیند، به همین دلیل و براساس قانون سیاست‌های اجرای اصل چهل و چهارم قانون اساسی برخی از این شرکت‌ها در لیست واگذاری قرار گرفته‌اند. براساس لایحه بودجه ۱۳۹۴ شرکت ارتباطات زیرساخت به تنهایی بیش از ۸۹ درصد سود ویژه شرکت‌های دولتی فناوری اطلاعات و ارتباطات را نصیب دولت سازد، درآمدی که بخش قابل توجهی از آن حاصل از فروش پهنای باند با قیمت چند ده برابری به مصرف‌کنندگان است که ناشی از انحصار تأمین پهنای باند اینترنت بین‌الملل است.^۱ شرکت‌های خصوصی فعال در این بخش آمادگی ارائه این نوع خدمات را با اعمال کمترین هزینه سربار بر مصرف‌کنندگان دارند، به نظر می‌رسد نحوه اعمال حاکمیت در بخش‌های مختلف حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات از جمله تأمین پهنای باند اینترنت بین‌الملل نیازمند بازنگری است و با بازنگری نحوه اعمال حاکمیت دولت بر بخش ارتباطات علاوه بر ایجاد بهره‌وری بیشتر، ارائه خدمات ارزان‌تر و کارآتر به مصرف‌کنندگان مقدور می‌شود. همچنین با مروری بر حوزه فعالیت‌های شرکت‌های دولتی می‌توان تمام یا برخی از وظایف شرکت‌های دولتی که جنبه تصدیگرانه دارند را به بخش خصوصی واگذار کرد و با تمرکز بر فعالیت‌های حاکمیتی قانونی برخی از این شرکت‌ها، اعمال حاکمیت دولت را تقویت کرد.

